

Поводи за гордост
в мултимедиен център
Царевград Търнов

Кураж

Списание за социални права и интеграция • Година XXII • Брой 6 • юни 2013 г. • Цена 0.50

АКЦЕНТ
АКТУАЛНОТО
ПРЕДИ ИЗБОРИТЕ
Е АКТУАЛНО И СЕГА

“Висящите” деца

Презентация
на една
необходима
промяна

ЛИЧНОСТИ

Румяна,
Димчо,
Отец
Божидар

Лятото дойде -
с горещи
температури
и политически
прения...
Да ги
надживеем!

Акцент

АКТУАЛНОТО ПРЕДИ ИЗБОРИТЕ Е АКТУАЛНО И СЕГА

1 и 30-31

Добрите вести идват с Кураж

4 - 17

Кореспондентите ни от Панагюрище, Габрово, Омуртаг, Борово, Поморие, Долна баня, Долни Дъбник, Самоков, Горна Оряховица, София, Девня съобщават за разгръщането на социалните услуги, за интересни чествания и пътешествия из страната.

И те искат любов

Презентация на една необходима промяна - *Маргарита Стоянова*

18 - 21

Баба изплака: Тормозят болни деца в
дневния център в Пазарджик - *Нена Биволарска*

24

МТСП подкрепя идеята на гражданските организации...

22 - 24

«И аз мога» - *Елена Шопова*

25

8 - 12

Подвизи на духа

Румяна вярва в себе си - *Радка Златева*

26 27

А трябва да се живее - *Стефан Стойчев*

26 27

Отец Божидар от Велико Търново - *Соня Симеонова*

28 29

Справочник

Кой може да се възползва от правото си да се движи
и пребивава свободно в държавите членки на ЕС

32 - 33

Информации, благодарности, консултации

34 - 36

VII Републикански многожанров фестивал на хората
с увреждания в Перник - кв. Църква - регламент за участие

37

Литературен клуб

38 - 39

Представяме ви поетесата
д-р Йорданка Господинова

Стихове от книгата ѝ
«Самодивски клади»

По време на
предизбор-
ната кам-
пания 19

национално представителни организации на и за хора с увреждания, членове на Националния съвет за интеграция на хората с увреждания (НСИХУ), представляващи повече от 130 000 граждани със специфични възможности, предложиха на ръководствата на редица политически партии дискусия по най-сериозните проблеми на хората с увреждания в нашата страна. Писмото с подробно изложение на тези проблеми беше изпратено до председателите на ПП «ГЕРБ», на БСП, на ДПС, на Партия «Атака», на Движение «България на гражданите» и коалиция Център - свобода и достойнство. Среци и дискусии се състояха с представители на коалиция Център - свобода и достойнство, движение «БГ», ПП «ГЕРБ» и БСП. Надяваме се, че тези проблеми ще бъдат на вниманието на новите управляващи, защото са продиктувани от ситуацията в страната, от ангажимента на България към европейските институции и към Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. Ще напомним на новото правителство и на всички негови структури, че 2013 година е обявена от Европейския съюз за година на гражданите, а в това писмо е концентрирана на 100 процента гражданската позиция на близо 15 процента българи с увреждания - каквато е статистиката за цяла Европа. Ето го и писмото:

АКТУАЛНОТО ПРЕДИ ИЗБОРИТЕ Е АКТУАЛНО И СЕГА

1. Да продължи конструктивният диалог и сътрудничество между държавните институции и национално представителните организации, като се засили чуваемостта и прозрачността в действията им, общественото мнение постепенно да се отърси от емоциите на уличния монолог при спазване на духа и буквата на Закона и се осигури атмосфера на толерантност и търпимост към различията, независимо от техния генезис.

Да не се допускат за обсъждане от органите със законодателна инициатива на проекто-документи, засягащи статуса на хората с трайни увреждания, без предварителното становище на Националния съвет за интеграция на хората с увреждания (НСИХУ) при МС, съгласно действащата разпоредба на чл. 6, ал. 3 на Закона за интеграция на хората с увреждания. Да не се допуска подмяна на представителство на неправителствения сектор в социалната сфера с нелегитимни организации и самопровъзгласили се лидери на групи в медико-социален риск.

Продължава на стр.30-31

ПАНАГЮРИЩЕ

Мария СТОЙНОВА

Април бунтовен – Април чутовен!

Хубав слънчев ден – 25 април. В клуба на инвалидитетов квартал „Мареш“ се проведе поредната сбирка. На нея присъстваха членовете на Общинската организация на инвалидите „Детелина“ и част от потребителите на Дневен център за възрастни хора с увреждания (ДЦВХУ) „Св.Св.Козма и Дамян“, с които дружеството поддържа стабилни и приятелски взаимоотношения.

Темата на сбирката е „Април бунтовен – Април чутовен“. Гости на тържеството са директорът на градския Исторически музей в Панагюрище доц. д-р

Атанас Шопов, началник отдел „Хора с увреждания“ към дирекция „Социално подпомагане“ – Александър Дюлгяров и Савка Гешанова – директор на ДЦВХУ.

Интересни факти за държавността от събитията през далечната 1876 год. сподели доц. д-р Атанас Шопов. Присъстващите го слушаха с голям интерес. Единодействието и единомислието на оборищенци буди размисъл. После се декламираха стихове, посветени на величавата епопея и звучаха възрожденски песни. Полезна и изчерпателна информация по отношение на социалните въпроси сподели г-н Дюлгяров. Всички присъстващи бяха поздравени от младия талант Димитрина Дудова, ученичка от ОУ „20-ти април“ – участвала и достойно представила се в проведения наскоро Национален фестивал за изпълнение на българска патриотична песен „Родолюбие“. Хората с увреждания слушаха поднесеното с интерес и за сетен път доказаха, че те не са втора ръка хора, а достойни за уважение. ■

РОЖДЕН ДЕН

ДИМИТРОВГРАД

Олга ВЕЛЕВА

Втори рожден ден отпразнува в края на април Центърът за обществена подкрепа в Димитровград. Социалната услуга бе разкрита през 2011 г. Центърът бе създаден от община Димитровград по проект на стойност 144 000 лв. с продължителност 14 месеца, след което социалната услуга продължи като делегирана от държавата дейност.

Центърът се помещава на първия етаж в бившето училище „Климент Охридски“, където 4 от класните стаи бяха ремонтирани и пригодени за целта. Екипът е 7-членен, включва логопед, психолог, педагог, социални работници, юрист и акушер-гинеколог.

Седем са дейностите, които се предлагат безплатно за потребителите - семейно консултиране, превенция на насилието, работа с деца в риск, обучение на приемни родители и кандидат-осиновители, организиране на тренинги, курсове и социална работа. ■

ОБЛАСТ ГАБРОВО

ПОМОЩ В ДОМА

Маргарита СТОЯНОВА

В Габрово 30 социални асистенти започнаха работа от началото на април по проекта „Подкрепа в домашна среда за достоен живот“. Те ще обслужват почасово над 110 потребители на социалната услуга, включително и 3 деца с увреждания.

Асистентите ще подпомагат потребителите в обичайните им ежедневни дейности в бита по индивидуален план за работа, предвид желанията

и резултатите от социалната оценка. Новоназначените са били запознати с работата, както и с дейностите, свързани с близки на потребителите. Проектът е на стойност 210 196 лева, а времето за предоставяне на услугата е 12 месеца.

Представителите на социалните служби, партньори на общината в реализацията на този, трети поред подобен проект, изразиха надежда, че занапред няма да се налага прекъсване. В първите ►

► ПОМОЩ В ДОМА

етапи на финансиране се случва-
ше така, че точно през зимните
месеци нуждаещите се от помощ
трудноподвижни, възрастни и
болни хора, оставаха без своите
помощници.

В Севлиево се изграждат
хидрофорни системи във всички
социални заведения на общината
заради постоянните кризи от
безводие през лятото и есента. За
да осигури нормални условия на
живот и хигиена за най-уязвимите,
общината кандидата и получи
финансиране от Фонда „Социална
закрила“ на стойност 24 хил. лева и
дейностите трябва да приключат
до средата на лятото.

Хидрофорните системи ще
бъдат инсталирани в домовете
за възрастни хора с физически
увреждания **в село Столът** и в
Дома за стари хора с отделение за
лежащо болни **в Стоките**, където
са настанени общо 70 човека. Ще
бъдат подобрени санитарните ус-
ловия и в Дома за деца, лишени
от родителска грижа „Велика и
Георги Ченчеви“, където живеят
37 деца, както и на Домашния
социален патронаж в града, който
обслужва 350 човека. Така ще се
осигури 24 часово захранване с
вода за питейни и битови нужди
на потребителите на социални ус-
луги при въведен режим на нама-
лено водоподаване. ■

ОМУРТАГ

Екатерина НАКОВА

Обществена трапезария

До разкриването ѝ през май се стига след подписването на дого-
вор между общината и фонд „Социална закрила“. Трапезарията ще
осигурява топъл обяд на 30 граждани на общината. Храната ще се
приготвя в кухнята на Домашния социален патронаж в града. От при-
добивката гражданите ще се ползват до края на настоящата година.
Целта на услугата е да бъдат подпомогнати лица в нужда, такива с до-
казана липса на доходи и близки, които да се грижат за тях. Топла храна
ще получават и самотно живеещи, с минимални пенсии за осигурите-
лен стаж и възраст, инвалидни, наследствени пенсии и пенсии, несвър-
зани с трудова дейност, уточниха от общинската администрация.
Гражданите, които желаят да ползват услугите на Обществената тра-
пезария трябваше да подадат заявление-декларация до кмета на
община Омуртаг Неждет Шабан. Подборът на потребителите е извъ-
ршен съвместно с дирекция „Социално подпомагане“ и представител
на партньора по Проекта – Сдружение на инвалидите „Надежда за
спасение“. Комисията е одобрила 30 души, които са подали заявле-
ния и от 1 май т.г., те получават безплатна храна по социалната услуга.
Услугата „Обществена трапезария“ се предлага от 2009 г. в община
Омуртаг, като в зимните месеци - от октомври до април - потребителите
получават само топъл обяд. ■

БОРОВО

За деня на земята - 22 април

Цветелина ГЕОРГИЕВА

На 22 април групата за педагогическа работа за формиране на умения и навици в ЦСРИ "Детелина" с ръководител Ани Димитрова, покани на гости потребителите на Дневен център за деца с увреждания "Слънце" и потребителите на Защитено жилище "Бъдеще". Поводът беше да се отпразнува съвместно Международният ден на Земята. А основната идея - "Какво мога да направя аз, за да помогна на Земята и на нейните жители!"

запозна
при съ-
стващи-
те със
същност-
та и исто-
рията на
празника
"Между-
народен
ден на Зе-
мята".

Боян от
Център

В уводните си думи Ани Димитрова подчерта, че в основата на стремежа да се опази природата, е стремежът към намаляване на отпадъците чрез рециклиране. Потребителите на трите услуги подредиха изложба от свои произведения. Предметите в нея са изработени от отпадъчни материали, отпадъчна хартия, рециклирана от самите потребители, непотребни парчета плат, природни материали – боб, леща, ориз.

Фейме от Дневен център за деца с увреждания "Слънце" беше подготвила презентация, с която

за социална рехабилитация и интеграция на хора с увреждания "Детелина" разказа за етапите на рециклиране на хартията.

► За деня на Земята...

Младите хора и от трите услуги участваха в инициативата на bTV «Да почистим България за един ден!» Те споделиха, че са доволни от своя принос да се почистят техните родни места и че за бъдеще винаги ще участват в такива инициативи.

Педагогът на ЦСРИ «Детелина» Ани Димитрова беше подготвила екологични съвети, които деца и младежи прочетоха, обсъдиха и си обещаха да спазват. Със съветите беше изработено табло, което да напомня, че обещанията да се пази природата, са обещания към бъдещия живот на планетата.

Основният извод, до който младите хора достигнаха е, че всеки може да направи нещо, за да се помогне на Земята да бъде общ дом на хората още много хилядолетия. ■

Изложба на красиви Великденски яйца

В ПОМОРИЕ И...

Желязка ДИМИТРОВА

Възкресение Христово е голям и много почитан християнски празник. Изложба по случай Великден бе открита на 07 май в Клуба на хората с увреждания в Поморие. На изложбата с най-красиво великденско яйце участие взеха: Станка Гочева, Славейка Димитрова, Султанка Костадинова и Кръстинка Шерлетьова. Със саморъчно направен козунак се отличиха: Жасмина Стаматова и Желязка Димитрова. ■

► ... И В ДОЛНА БАНЯ

Светла СТОИМЕНОВА

Много са символите на Великден и шарените яйца са едни от тях. Освен че носят знака на плодородието, те са и обредният ни дар към близки и приятели, който пази дома от злини и носи толкова радост на деца и възрастни. Местните майстори творят своите великденски произведения на изкуството по „долнобански“, но и с „ихтимански“, „самоковски“ та дори и с „велинградски“ нюанси. Една от създателките на съвременната приказка на долнобанските писани яйца е Мария Торошанова, подкрепяна от съпруга си Георги Торошанов.

В последните години, тя представя свои произведения в различните изложби на читалището, Пенсионерски клуб „Надежда“ и Сдружението на хора с увреждания „Венетица“, в чието ръководство участва. Тази година, в навечерието на Великден, Мария подреди своя самостоятелна изложба. Когато я видиш, просто оставаш без дъх! И заставайки пред всичко това, все едно, че участваш в истински празник на традицията и Христовото възкресение. И не може да не възкликнеш:

«Благодаря ти Мария, за удоволствието да ни направиш съпричастни на тази феерия! Боже, толкова много красота!» ■

Димитрина ГУНЧЕВА

Навсякъде пеем

Пенсионерският клуб „Здраве“ от Долни Дъбник покани вокална група „Феникс“, съставена от хора с увреждания към читалище „Искра“ – Горни Митрополия да им гостува. И я посорещна по български – с питка, шарена сол и китка здравец. Сред гостите имаше и хора от селата Бъркача и Горни Дъбник. Вокалната група изнесе хубава програма, песенен поздрав имаше и от групата за стари градски песни на град Горни Дъбник. Същото направиха с песни, стихове и танци и тризначките Александра, Ивалина и Христина, петокласнички от СОУ „Хр. Ботев“ от Долни Дъбник. След обмяна на опит бяха поднесени цветя на паметника на Илия Бешиков. Срещата продължи в рестораната с много веселие и танци. Вокалната група „Феникс“ получи покана за гостуване в селата Бъркача и Горни Дъбник. ■

ПЕСЕНТА Е РОДСТВО НА ДУШИТЕ

Клубът на
инвалидите
в Самоков с
ръководител
Боньо Тодоров
покани на
приятелска среща
колеги от кв.
Младост 2 в София
с ръководител
Донка Нейкова

Виолета КИНОВА

Денят, 23-тият от месец април, се оказа неочаквано приветлив, сякаш в унисон с топлите дружески отношения между домакини и гости, посрещнати със сърдечното „Добре дошли“ и късчета питка - вечен символ в нашата национална традиция за добро и здраве.

Зна-
че-
ние
има-
ше
и
мя-
сто-
то
на
сре-
ща-
та,
Б е -
лъ-
о-
ва
чер-
ква
к р а й
С а м о -

ков, невероятен и красив паметник от XII-век, съхранил важни моменти от Самоковската история от времето на Средновековието. Той е изографисан от най-добрите майстори на Самоковската иконо-

графска школа, като известният Димитър Зограф и синове. Пресъздадени са важни моменти от националната ни история. В храма се намират и тленните останки на един свят мъж – Симеон Самоковски, защитавал с живота си правото на населението на вяра, език и национално самочувствие.

Дворът на храма, където стана срещата, е истински оазис на девственост и чистота. Имате ли път до Самоков, отбийте се!

Срещата започна с песен. Гостите предизвикателно откриват с „Руфинка болна легнала“, изпълнена от народната певица Христина Лютова. Божествено звучи нейният глас сред притихналите дървета. Идеален партньор ѝ става от домакините друга родопчанка - Веска Кабранска. После хорът на домакините от опитни чисти гласове поддържа спонтанно възникналото приятелство, родено от силата на песента. И стана чудо, сякаш върховете на Рила ►

и Родопите си подадоха ръка за братска прегръдка. Домакините не закъсняха и със словото. Зазвучаха стихове на Блага Димитрова, Емили Дикинсън и др., а Радка, Васил и Лиляна изпълниха чудесната художествена сценка „Баба Мара на доктор“.

Недалече от двора от стотици години извират водите на Аязмото – чудодейна вода, излекувала

преди векове и самия Бельо, който впоследствие построил и църквата, наречена на него. Участниците в срещата си измиват очите за здраве и пускат дребни пари за късмет. Край него се вричаме за нови срещи с хората, които въпреки старост и инвалидност, горещо обичат живота и му се радват от сърце.

Всеки миг е скъпоценно зрънце живот. На Него, на Живота са посветени песните, защото те са най-могъщата сила за родство на душите, което често пренебрегваме. Пътят до София обратно няма да е скучен. Ще оживяват миговете от „Бельова черква“, красиви и трогателни.

До нови срещи, приятели! ■

В МУЛТИМЕДИЙНИЯ ПОСЕТИТЕЛСКИ ЦЕНТЪР

Милка СТЕФАНОВА

В слънчевата сряда на 17 април 32-ма членове на Основната организация на СИБ от Горна Оряховица разгледахме Мултимедийния посетителски център във Велико Търново. Групата ни поведе екскурзоводът Иван Панайотов. Той изчерпателно ни запозна с всички представени в експозицията сцени: жилищата на селяните по времето на Второто българско царство, болярския дом, селските оръдия на труда и ловното снаряжение на болярите, параклис от Трапезица, как цар Иван Асен II и съпругата му приемат чуждестранен пратеник в тронната зала, как папският наместник коронясва Калоян за цар в присъствието на българския патриарх, основните занаяти от епохата с фигурите на ковач, строител, каменоделец и монетосекач, пленяването на Балдуин Фландърски от Калоян на кон, бойната техника и снаряжение от епохата на Второто българско царство...

Всички фигури са съвсем като живи, изработени от гипс-силикон. Автентичността им се допълва от костюмите, от

В МУЛТИМЕДИЙНИЯ ПОСЕТИТЕЛСКИ...

облеклото, от характерните пози и живия им поглед. Не може посетителите да не оценят високия професионализъм, а създателите на това ведиколеление - художници, шивачи, плетачи, скулптори и т.н. Това чудо заслужава да бъде видяно от всеки, който се чувства българин. Но особено е важно подрастващите да се докоснат до него, за да получат нужната им доза патриотична гордост. А ние, които го посетихме, дължим това незабравимо тържество на духа на председателката ни Маргарита Карапенчева. ■

Маргарита ИЛИЕВА

Организира
я столичното
дружество на
СИБ "Бъдеще"
с председател
Виолета Паскалева.
В групата от 44
души имаше и
гости от други
дружества и всички
са изключително
доволни от
дадената им
възможност
да посетят забележителни
туристически обекти. На първо
място — Мултимедийния
посетителски център
"Царевград Търнов",

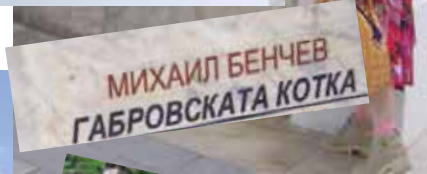
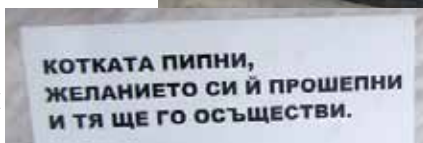
**Хубава
двудневна
екскурзия**

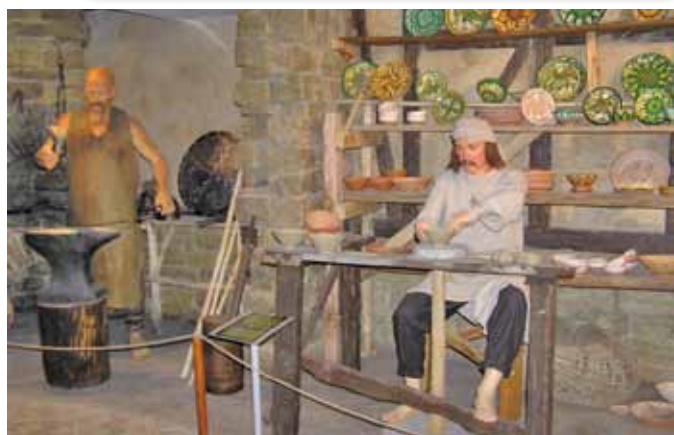

наричан за кратко музея с
восъчните фигури, крепостта
Царевец, старинната църква
"Рождество Христово" в

- Арбанаси с невероятните фрески, Къпиновския манастир, музея на хумора и сатирата в Габрово, етнографския комплекс "Етъра"... Този "дар" за хората бе и в чест на най-големия празник на българската култура — 24 май. Там са били и ще бъдат отново други групи на хора с увреждания, защото вратите към тези прекрасни селения на българщината са отворени винаги и безплатно. Благодарим на стопаните им! Благодарим и на туроператора "Ванада", на превозвача "ТрансЕкспрес СИЕ" СД, осигурили комфортни условия за пътуване и пребиваване.

Хубава двудневна...

ПОСЛЕСЛОВ:

За всички, които заслужават да се насладят на невероятната експозиция в мултимедийния посетителски център, предлагаме едно виртуално посещение там.

«ЦАРЕВГРАД
ТЪРНОВ»

БЛАГОДАРИМ
НА ЦЕНТЪРА
ЗА ГОСТОПРИЕМСТВОТО!

Сигурни сме,
че ще събудим
любопитството
и гордостта ви -
защото българите
ценят историята си!

НЕЗАБРАВИМИ ДНИ

Вени ВЕСЕЛИНОВА

Хората имаха възможността да се насладят на красотите, „сгушени“ в Троянския балкан. Първа спирка в нашия маршрут бе ЦСРИ в гр. Шумен, където макар и за кратко, успяхме да обменим опит и идеи с наши колеги. След това поехме Мултимедийния посетителски център „Царевград Търнов“ - една уникална за България и Балканския полуостров туристическа атракция, която отвори врати преди 3 месеца. Музеят е адаптиран за акумулаторни и рингови колички.

През втория ден от екскурзията посетихме Природонаучния музей, в който

**В средата на май
Дневен център за хора с
увреждания -
Девня съвместно с
„Дружество на
инвалидите Девня“
организираха тридневна
екскурзия за
63-ма души до
новооткрития музей на
восьчните фигури във
Велико Търново,
Природонаучния
музей във с. Черни Осъм,
Троянския манастир,
с. Орешак, Крушунски
водопади
и Плевенската панорама**

то може да се наблюдава голямо разнообразие на животински свят в цяла Стара планина. В музея се съхраняват над 700 експоната, а разходката сред тях е озвучена от аудиозаписи на животински звуци.

След музея се отправихме към Троянската обител „Успение Богородично, а от там - към Националното изложение за художествени занаяти и изкуства в с. Орешак - единственото в страната, в чиито изложбени зали са показани уникални предмети на народните художествени занаяти, изработени от изтъкнати майстори от всички етнографски райони на България. Изложението разполага с 9 изложбени зали като всяка една зала е оборудвана с демонстрационен кът.

В третия последен ден се отправихме към Крушунски водопад, образуван от множество карстови тераси, разположен в близост до Ловеч. По добре оформена пътека се стига до самия водопад, където ►

► има изградени мостове, позволяващи на туристите да се полюбуват на природната красота. Обядът ни бе в Парк „Кайлъка“- Плевен, който предлага уникално съчетаващи се възможности за разходка,отдых и развлечения. В парка е разположен и единственият по рода си в България Музей на виното. Последната спирка от нашата екскурзия бе Панорамата "Плевенска епопея 1877 г.", построена в чест на 100 – годишнината от Освобождението на България от османска власт.

Заредени с положителни емоции групата се отправи към родната Девня, за да разкаже за видяното и преживяното, което ще запазим дълго в ума и сърцата си.

Председателят на „Дружество на инвалидите - Девня” Митко Андонов БЛАГОДАРИ на всички спонсори, имащи принос в организиране на мероприятиято: на кмета на община Девня за осигурения транспорт, на Снежана Дянкова-Директор ДЦХУ-Девня, на Иван Панайотов-Директор на Регионален исторически музей- Велико Търново, на фирма „Ченсфийлд-55” гр.Варна. ■

Грижа за нея, нашата майка – Земята

Цанка ОДАЖИЙСКА

Завършвайки литературното четене, което провеждахме всяка сряда от 15 часа в клуба на Пенсионера и инвалида „Здравец“ в село Шереметя, ние решихме да организираме екскурзия до близка местност „Ксилифор“, посветена на Деня на земята. Поканихме и главната специалистка в кметството Татяна Николаева и кметският ни наместник Пламен Петев, който извози храната ни и трудно движещи се наши членове на клуба до полянката сред зелената борова гора. Моята задача беше да им изнеса лекция по случай този ден.Започнах с мое сти-

хотворение и продължих мисълта си, че помагайки на Земята, като не я замърсяваме и изтощаваме, ние помагаме на децата си,на внуците си, защото в утрешния ден те ще крачат по местата, по които вървим ние сега,ще дишат въздуха, който дишаме ние в момента и ще получават това, което ние им оставим. Нека не оставим изтощената природа, да ходят с маски, защото няма достатъчно кислород, да умират от жажда, защото водата в сладководните басейни е замърсена. ■

Презентация на една необходима промяна

**Маргарита
СТОЯНОВА**

Около 200 деца с различни увреждания живеят на територията на Община Габрово. Според директорката на службата „Социално подпомагане“ 20 на сто от тях са интегрирани в училищата и детските градини. Част от родителите са назначени по програма за лични

асистен-
т и ,
други мал-
чугани посе-
щават дневни или
реhabилитационни
центрове, различни фор-
ми, които позволяват на роди-
телите им да работят.

Добрата статистика

Всеки две от десет деца, обаче, остават извън тази статистика и вероятно зад личната им съдба и тази на семействата им се крие сериозен житейски, финансов и емоционален проблем. С тежкия кръст на саможертвата техните бащи, майки и баби променят статистиката в полза на отговорното родителство. Пенка Гоева, шефка на регионалната дирекция „Социално подпомагане“, отчита, че габровци не изоставят децата си, дори да са безнадеждно болни. Не повече от 20 са настанените в различни медико-социални заведения деца с тежки увреждания. На територията на областта, обаче, няма такива и връзката им с роднинската среда на практика е прекъсната.

По данни на директорката на Дома за медико-социални грижи в Габрово, където се отглеждат бебета и деца до 3 години, последната година не е записала нито едно дете. Вярно, че по програмата за деинституализация домът ще бъде закрит и питомците ѝ ще заживеят в семействата на осиновители или приемни родители и роднини. Само тези, които не могат без специализирана помощ, ще останат на грижите на медицинския персонал в новите къщички, тип защитени домове, които Общината в Габрово ще построи до края на това лято.

► Деинституционализацията в ход

Всяка от двете къщички ще има по 12 места плюс допълнителните. Целта е те никога да не бъдат запълнени. Възможно е още през август да се заселят първите обитатели - децата от Дома за медикосоциални грижи. Къщичките са разположени в два различни квартала на места, където социализацията им няма да бъде проблем, тъй като, докато играят навън, ще бъдат в съседство с детската градина, а от прозорците на спалните им на втория етаж, ще се виждат кухните в съседните жилищни блокове. Изглед, напълно непознат за обитателите на домовете. Подобни проекти се изпълняват в редица общини и се финансират с европейски средства. За разлика от останалите, габровци са се постарали да вложат нещо различно и специфично, например прилагането на мерки за енергийна ефективност.

Таня Христова, кмет на Габрово, уверява, че преместването на децата ще се извърши с внимателна грижа към всяко, не механично, защото не бива да се допуска стрес или дискомфорт. Успоредно със строителството върви подготовката за набиране на персонал. До 10 май общината подготви нов проект, с който ще кандидаства за финансиране с цел разкриване на социални услуги в общността. По него ще бъде избран персоналят.

Местната власт, а и другите институции си дават сметка, че в грижата за децата с тежки увреждания на възраст от 3 до 18 години ще бъде ангажиран не само персоналят, но и други специалисти – медици, логопеди, психолози, педагози. Участието им в този процес и за тях ще е възможност за професионална изява.

Мечтите като реалност

„В последните години се случи мечтата ми от времето, когато учех социални дейности и нашите преподаватели ни говореха какво се случва по света“, споделя Пенка Гоева. Тя не скрива, че децата имат сериозни заболявания и образователни потребности и за тях трябва да се грижат подготвени лекари и педагози. Уточнява, че от всички 30 деца, които ще бъдат настанени в къщичките, само 9 са от Габровска област. Останалите, родени тук, са осиновени, реинтегрирани или настанени в приемни семейства. „Ще вземем деца от други региони защото тези деца не са наши или ваши, а са на България“.

“Всякните деца”

Всяко от 52-те приемни семейства от областта също е потенциална възможност грижата за тях да се реализира в домашна среда. За сега се предпочитат здрави, или малчугани с леки увреждания. Но когато на територията на Дома за медико-социални грижи бъде открит дневен и рехабилитационен център, където ще се предо-

ставят специализирани грижи и консултации за родителите, приемните семейства ще бъдат значително подпомогнати. Така грижата за болно дете ще изглежда по-лека и напълно нормална.

Бюрократичният сленг, убиец на доверието и на сърцето

Така обрисувана, картината за деинституционализацията в частта ѝ деца с увреждания, изглежда твърде оптимистична. Доколкото обаче никой от нас не обръща внимание на различните флаери, стикери и други визуализационни материали по проектите, за които се отчитаме пред Европа, най-деликатната и с изменчив успех е целта, формулирана като „промяна в обществените нагласи“. Пък и едва ли може да се очаква много от начина, по който се прави опит за тази промяна. Самите институции, говорейки за процесите за деинституционализация и интеграция, така са замърсили изказа си със съкращения, чужди и неразбираеми думи, че никой не ги слуша какво говорят, а и да ги слуша, не им вярва. Екипите, които разработват и отчитат проектите, също са под-

властни на тази мода „да го докарат по европейски“, че губят нишката между реалността и отчетността, между потребността и парадността.

И когато в приказните наглед къщички се заселят различните, те ще останат почти толкова загърбени, колкото и досега.

“Всякните” деца

- Младите майки ще водят за ръчичка собствените си отрочета по съседната улица, за да им спестят емоцията, след която трудно заспиват и която ги кара да задават въпроси, за които няма отговор. Възрастните ще отминават след краткото „Пази, Боже!“ и вратата на този нов дом отново ще се отваря пред едни и същи лелички, сестри, лекари, снабдители, някоя и друга делегация чужди или наши специалисти. Тогава гледката към прозореците на отсрещния блок ще бъде не по-малко отчайваща и дори болезнена...

«Висящата добрина» съществува

Дали защото в моя град се изпълняват много европейски проекти и благодарение на тях, така да се каже, сме си „надвили на масрафа“, или защото хората от тази категория са си „изкълчили“ не само езика, а и мозъка, иначе прекрасната инициатива „Висящо кафе“ не намери почва в Габрово. Само една-две местни фирми сложиха на вратата си стикера „Висяща книга“ и „Висящо кафе“.

В един от трите дни, в който едва припламнала, изгасна искрата на габровския ентузиазъм, на стената на „Висящо кафе“ във „Фейсбук“ се появи писмо. Българка поздравяваше родината си за съпричасността към инициативата, зародена в Италия и предлагаше нов начин на взаимопомощ. Тя има сляп син и много добре знае какво би значело за нея някое семейство или просто непознат човек да поеме за час – два грижата за сина ѝ, докато тя се наслади на своите 60 лични минути! А тези няколко „висящи часа“, които някой ще ѝ подари, ще бъдат жест и към сина ѝ, чийто възможности за общуване с нови и различни хора със сигурност са ограничени. Не знам дали идеята ѝ намери последователи в някой друг град, където хората са подобри. Но знам, че не болните деца, които Габрово ще си върне от домовете, пръснати в най-затънтените краища на България, имат нужда от нас. По-скоро ние имаме нужда от тях, за да ни върнат в реалността и да станем малко повече човеци, отколкото сега. Как ще стане това, обаче, не е разписано с верните думи в нито един текущ проект. А пък и със сигурност на вратите на новите къщички за деца с увреждания няма да има стикера на кампанията „Висящо дете“, за да знаем, че това е вратата, която трябва да отворим. Заради себе си... ■

Баба изплака:

Нена БИВОЛАРСКА

**ТРИ ПЪТИ МОМЧЕТО
СЕ ПРИБИРАЛО
СЪС СИННИ**

В дневния център за възрастни в Пазарджик малтретират внука ми, сигнализира Мария Георгиева Илинова, която потърси помощ за проблема. Жената разказа, че много пъти се е опитвала да разговаря и със служители на центъра, и с директорката д-р Лина Веселинова, и с общински служители, но всички омаловажавали нещата и досега отношение не било взето. Само за една година момчето три пъти се е връщало от центъра със синини, твърди баба му.

Живея с дъщеря си и със сина й - 23-годишния Мишел, разказа г-жа Илинова. Детето ни е с тежки и непоправими увреждания - има детска церебрална парализа и лека форма на умствена изостаналост. Но не е виновно за това и не заслужава да бъде удряно и насилвано да прави неща, които не желае. Преди време говорихме с новата директорка д-р Веселинова и с рехабилитатора на центъра - В. Ш., защото забелязахме, че момчето започна застрашително да наддава на тегло. Помолихме ги да правят с него някакви упражнения, за да сваля тлъстините. Искахме рехабилитаторът да поеме грижите за това. Но на тях явно не им се занимава и нямат подход. За разлика от повечето потребители Мишел е жизнен, контактен,

Тормозят болни деца в Дневния център в Пазарджик!

с всекиго се опитва да разговаря. С него не е така лесно, както с другите, на количките, които само ги паркират пред телевизора и те сами се гледат. А нашето момче понякога е немирно...

През есента на миналата година за пръв път забелязахме синини. Първите бяха от вътрешната страна на лявата му ръка. Мястото беше синьо, та чак черно. Мишел ни обясни, че натъртванията ги е направил рехабилитаторът. Веднага се обадох на д-р Веселинова да потърся сметка за травмата. Тя ми обясни, че В.Ш. се опитвал да накара Мишел да спортува, а той се дърпал. Та какво дърпане трябва да е било, за да се посини така жива тъкан?! Дъщеря ми е лекарка, джипи е. Всекидневието й е прекалено натоварено и все гледам да не я занимавам с тези неща, затова тогава й спестих подробностите, а може би не биваше. Надявах се, че историята няма да се повтори. Но не стана така. След около два месеца Мишел отново се прибра със синина. Този път - на корема, с размер на монета от един лев. Майка му го разсъбличаше да го къпе и забеляза. Попита го откъде му е тази синина, а Мишел отговори, че рехабилитаторът го е натъртил.

► таторът го щипал по корема, за да му покаже колко е дебел. При това този път служителите видели преди нас и се опитали да го инструктират: "Ако те питат у вас, кажи, че синината ти е от Пепи Захарчето!". Това е друг потребител, с когото Мишел дружи. Въпреки това този път премълчахме - пак с надеждата, че ще е за последно. Междувременно

ВНУКЪТ МИ ЗАПОЧНА ДА ГОВОРИ ВУЛГАРИЗМИ,

каквито у дома никога не е чувал. Веднъж ме попита какво означава "П...ка майна". Питам го откъде е чул това, а той: "От В.Ш.". После ми разказа, че на лаптопа си рехабилитаторът имал голи мадами, а на момчетата казвал: "Тази е моята п...чка, няма да ми я барате!". След това ме попита какво било "чекия"... Най-грозното бе, когато на една родителска среща от устата на рехабилитатора чух: "Що да не викам п...ка майна? И на теб ще ти кажа п...ка майна, какъв ти е проблемът?".

На 29 срещу 30 април Мишел поиска да го оставим в центъра с преспиване. На 30 вечерта беше безкрайно превъзбуден, започна да буйства и докато успеем да го укротим, счупи стъклото на входната врата на блока. Толкова дебело стъкло - още се чудя каква енергия е била, за да го строши с лакът. Целият беше в нарязвания, в кървища, водихме го по Спешна помощ, по лекари. След това забелязахме, че на корема пак има синина, но доста голяма - по цялото подребрне. Този път раз-

каза, че трудотерапевтката Й. П. го е щипала и ритала. Вечерта на 29 април се оказало, че е единствен от центъра за възрастни и го преместили да спи в Защитеното жилище. На съвсем непознато за него място, в непозната стая, с повече непознати хора. Това е абсолютно недопустимо! Така и не разбрахме точно как е минала нощта, но успя да ни каже, че в Защитеното жилище е вечерял, там е спал. Явно е бил превъзбуден от новата обстановка, притеснил се е, започнал е да буйства, а служителите са решили да го укротят с ритници.

НЕ МИСЛЕТЕ, ЧЕ ПРОЯВЯВАМЕ КАПРИЗИ!

Има служители, които внукът ми обича от сърце и си ги търси като приятели: Наталия, Деси, Владов.

Работата с деца с увреждания обаче не е за всеки. За това е нужно безкрайно търпение, тези хора трябва да обичат децата ни, за да е наред

всичко. Не може да ги наказват за всяко прегрешение, защото то е направено неволно, без умисъл. Ако си вършат работата само по задължение и заради едната заплата, значи не са за там.

Доскоро Мишел всичко си спо- ►

Тормозят болни деца...

деляше с нас, сега започна да премълчава някои неща, което ме навява на мисълта, че може да е инструктиран да прави така. Майка му е медицински работник, от едно парче месо сме си го отгледали, никога няма да се откажем от него, защото си го обичаме такъв, какъвто ни го е дал Бог. Но ще дойде време, когато и аз, и майка му ще си отидем от този свят и Мишел ще остане сам-самичък. Баща му от години не го е търсил, изобщо не се интересува нито как е, нито дали му трябва нещо. Тогава момчето ни ще разчита само на Дневния център - друга такава институция в Пазарджик няма. И няма да има и кой да го защитава, ако това малтретиране продължава.

**МНОГО СМЕ ПРИТЕСНЕНИ,
МНОГО СМЕ УПЛАШЕНИ...**

Това ли е най-доброто, което държавата може да предложи на децата с увреждания, пита се Мария Илинова и признава, че досега не е подавала писмен сигнал за разказаните от нея нередности нито до общината, като стопанин на Дневния център, нито до друга институция. При следващ инцидент обаче е твърдо решена да направи друго - да извади медицинско свидетелство и да търси правата на внука си чрез съда. ■

**Продължение -
в следващия брой**

МТСП ПОДКРЕПЯ ИДЕЯТА НА ГРАЖДАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

за създаване на консултативен съвет към междуинституционалната група по деинституционализация и ще внесе това предложение още на първото заседание на групата. В нея участват представители на МТСП, Министерството на здравеопазването, Министерството на образованието, младежта и науката, Министерството на финансите, Министерството на регионалното развитие и благоустройството. Политиките по деинституционализация ще продължат да се финансират и през следващия програмен период на „Оперативна програма за човешки ресурси“. Средства ще бъдат осигурени и от националния бюджет чрез Агенцията за социално подпомагане, общините и фонд „Социална закрила“. Гаранция за реализацията на деинституционализацията трябва да се търси и от гражданското общество, защото този процес засяга децата и възрастните в толкова голяма степен, че никой не може да си позволи да го подчини на мандат или други времеви ограничения, подчертаха от МТСП. ■

**Деца със Специфични
образователни
потребности се
изявяват като артисти
и казаха убедително**

„И аз мога!“

Елена ШОПОВА

Община Чирпан е бенефициент по проект „Да дадем шанс на учениците със СОП за качествено образование, за пълноценно, умствено, физическо и психическо развитие“.

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз. Партньори са три училища в града: СОУ „П.К. Яворов“, ОУ „В. Левски“ и „Св.Св. Кирил и Методий“. Двадесет и осем ученици от тези училища със СОП са включени в него.

Тази категория деца имат нужда от общуване и създаване на социални контакти с цел тяхната равнопоставеност в ученическото общество.

Основната цел на проекта е чрез участието на тези деца в извънкласни форми на дейност да се развие техният творчески потенциал, откриването на дарбите им да рисуват, да пеят, да творят. Проектът предвижда те да участват в различни училищни и междуучилищни прояви,

културни мероприятия, курсове, изложби, поетични и музикални вечери.

От стартирането на проекта от 22.11.2011 година те са посетили редица културни събития и са участвали в редица прояви, разбира се с помощта на техните родители и ресурсни учители.

Последната им изява бе на 16 април т.г в художествената галерия „Никола Манев“ в града, където бе представена театралната постановка „Една специална история с куче“ - на училищния театър при СОУ „П.К.Яворов“. В нея учениците се превъплатиха в героите на пиесата и развълнуваха публиката.

Най-голям дял за тяхното добро представяне има художественият ръководител на театъра при училище „П.К. Яворов“ г-жа Валентина Петкова, благодарение на което с участието си дори децата с говорни проблеми придобиха самочувствие и с тази дейност те казаха още веднъж „И аз мога!“

Премиерата на спектакъла бе посетена от г-жа Мария Илиева - началник отдел „Образование, култура, социални дейности и екология“ при община Чирпан, г-жа Иванка Ненкова – директор на СОУ „П.К.Яворов“, г-жа Стиляна Камбурова – гл. експерт „Връзки с обществеността“, учители и родители. ■

Румяна вярва в себе си

Радка ЗЛАТЕВА

Искам да ви разкажа за една позитивно настроена млада жена, която работи в клуба на инвалидите „Вяра, Надежда и Любов“ в гр.Твърдица. Казва се РУМЯНА ХРИСТОВА ДИМОВА.

Когато е на 6 години, тя претърпява битова злополука без видими увреждания. Тръгва на училище и се справя добре до 12-годишна възраст. След това започват проблемите. Лекарите в Русе ѝ поставят диагноза множествена склероза и започват лечение. Изправят я на крак и тя продължава да ходи на училище. Отвреме-навреме пак има схващане на врата и болки в

КАЗВАМ СЕ ДИМЧО ЕРКЕКОВ – на 70 години, от Пловдив. Завършил съм режисура и актьорско майсторство при проф. Боян Дановски. По-късно учих и българска филология. Работил съм в пловдивския и много други театри в страната. Всичко вървеше нормално до 2001 година, когато получих първия инсулт. Това беше краят на активната ми творческа дейност. Последва и вторият през 2005 година. Тези 100 процента инвалидност ме оставиха окончателно вкъщи. А съм сам...Опитвам се да живея нормално, благодарение на домашния социален патронаж. Санитарката Мария Щерева е изключително съвестна и работлива. Тя поддържа чистотата и домашния ми уют. Социалният работник Виктория Бадикова е всеотдайна, любезна и коректна. Тя получава пенсията ми, тя е връзката ми с личния ми лекар... Ще вземе рецепта, ще купи лекарствата, ще попита имам ли нужда от някаква помощ. Ежедневно получавам вкъщи и топла храна.

рамото. В резултат на лечението болката временно затихва. Като всяко младо момиче тя се влюбва още като ученичка. Омъжва се и се ражда малкия Митко. Но здравето на младата жена се влошава и тя трудно се движи. Заминават за София във военна болница. След направените основни изследвания, лекарите установяват тумор на шийните прешлени, а не множествена склероза. Оперират я и за нея настъпва пълно обездвижване. Лежи няколко месеца в болницата. След изписването ѝ с течение на времето и с активна рехабилитация в домашни условия и посещение на балнеосанаториуми Румяна постига удовлетворяващ резултат. Започва да се придвижва, макар и бавно, без чужда помощ. Това състояние ѝ дава възможност да води по-независим начин на живот. Завършва курсове за компютърна грамотност. Община Твърдица кандидатства с проект пред Агенцията за хора с увреждания за откриване на информационно-консултативен център, който да се обслужва от лице с увреждане. От общината одобряват да бъде назначена Румяна Христова Димова. Тя с голямо желание и амбиция започва работа. След това по проект „Красива България“ е направен основен ремонт на клуба на инвалидите „Вяра, Надежда и Любов“ и сега той е един от най-хубавите в региона - достъпен и приспособен за хора с увреждания.

Днес Румяна със своя скутер при хубаво време се придвижва до работното си място. Тя винаги е готова с усмивка и желание да помогне на хората с увреждания, търсещи информация за своите потребности. Въпреки че положението ѝ се влошава, тя продължава да мисли позитивно, чете и търси начини и средства, които биха ѝ помогнали. А с трудностите в ежедневието си тя се справя благодарение на сина си Митко и семейството си. ■

А ТРЯБВА ДА СЕ ЖИВЕЕ...

Денят ми започва с грижи за неразделния приятел – кокер-шпаньола Рекс. Избирам интересно телевизионно предаване или сядам пред компютъра, който ми подариха приятели. Почти не излизам от дома. Чета много. Сега препрочитам Библията. Напоследък по-рядко пиша и стихове. По-рядко се виждам и с приятели... Едни напуснаха този грешен свят, други си заминаха в родните си краища... Пожелавам на тези, със съдба като моята, повече оптимизъм и усмивки! Нали все пак трябва да се живее... ■

Записа Стефан СТОЙЧЕВ

ОТЕЦ БОЖИДАР ОТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Соня СИМЕОНОВА

От 10 години е с отрязани крайници заради гангрена, която в онези години трудно се е лекувала. Свещеникът живее в малка пристройка в двора на великотърновската църква "Св. св. Кирил и Методий". Преди да остане без нозе, Божидар Грънчаров всеки ден служел в храма, строен от майстор Колю Фичето.

Сега молитвите и службите извършва в стаята, която обитава, под иконата на Божията Майка. Според него молитвите могат да се извършват навсякъде, стига човек да вярва в Бог и в собствените си възможности. Отец Божидар споделя, че дори веднъж не се е помолил за собственото си здравословно състояние, въпреки това мечтае някой ден отново да проходи... Сам Божидар не вярвал, че би могъл отново да има

крака, докато една вечер не видял, че има спортисти без крайници, които поставят рекорди. Репортажът вдъхнал надежди на отца и той решил да направи всичко възможно, за да се сдобие с нозе. Започнал да проучва болници, в които българските състезатели си правят протези, така стигнал до болница "Токуда" в София. Въпреки че не бил излизал от дома си години наред, Божидар предприел пътуване до столицата. След топлото

посрещане, за което е много благодарен, се оказало, че могат да му направят протези и на двата крака. За интервенцията били необходими 8 хил. лв. Парите трябвали за изработката на двете протези до коляното и за раздвижване, което трае около 10 дни. Свещеникът нямал тези средства. От "Социално подпомагане" му отпуснали веднъж 2 хил. лв., а след това и още 1200 лв. Отец Божидар е на път да осъществи единствената си ▶

► мечта, но му трябват още 5 хил. лв. "Ако се намерят вярващи хора, които могат да отделят средства, за да ми помогнат, съвсем скоро отново ще мога да се моля в храма и да служа на Бог", казва отчето. Преди да стане свещеник, Божидар Грънчаров бил известен в цяло Велико Търново като един от най-добрите ресторантьорски музиканти. Свирел на саксофон, цигулка, китара и на кларинет. Освен като музикант отец Божидар работил и като началник на строителния отдел в търновската митрополия от 1965 до 1980 година. Участвал в ремонта и възстановяването на повечето църкви и манастири в епархията. През 1989 г. Божидар става свещеник в църквата "Св. Кирил и Методий". Докато наблюдавал работата по храма, Божидар слушал храмовите работници как разискват християнски теми. Увлечен от темите за вярата, отчето завършва задочно

Семинарията. За нещастие през 1997 г. започва да го боли единият крак, подува се и лекарите решават, че е получил гангрена. Казали му, че единственият изход е крайникът да бъде ампутиран до коляното. По същото време съпругата на отец Божидар починала. Един ден, удавен в отчаяние, вече без крак, в храма посрещнал мъж и съпругата му, те искали да запалят свещ. Двойката пътувала от Африка към Швейцария и спряла за няколко дни в старата столица. Понеже храмът бил заключен, пътниците позвънили на вратата на отец Божидар. "Сам Бог ги прати при мен"- споделя той. Мъжът се оказва работник в Червения кръст в Швейцария. Виждайки в какво състояние е отчето, той пита защо не си направи протези. Като научил, че парите на отчето не стигат за протеза, той решил да го вземе със себе си в Швейцария, където му помогнали с пари местни фондации

и приятели. Като се върнал в България, обаче, го сполетяло още едно нещастие. Започнали проблеми и с другия крак, наложило се и той да бъде ампутиран. Втората протеза била изработена у нас, но не била много сполучлива. Но отец Божидар вярва, че с Божия помощ ще има нова протеза в началото на следващата година...

АКТУАЛНОТО ПРЕДИ ИЗБОРИТЕ Е АКТУАЛНО И СЕГА

Продължение от стр. 3

При евентуално формиране на обществени съвети към държавните институции след парламентарните избори, имащи отношение към проблемите на хората с увреждания, да се привличат легитимните представители на неправителствените организации с доказан принос при формирането и развитието на гражданското общество в страната.

2. Да продължи работата във всички сфери на обществения живот за осигуряване на равни възможности и се гарантира свободен достъп на хората с увреждания до трудова реализация, образование, професионално обучение и квалификация; здравеопазване и здравни услуги; интеграция и реинтеграция в обществото; подходяща архитектурна, транспортна и комуникативна среда.

3. Да продължат процесите на адаптация на националното законодателство към духа и нормата на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания с осигуряване на публичен ресурс за провеждане на активни политики. Да се извършва постоянно наблюдение върху обществения ресурс, разходван за изпълнение на препоръките, поставени в Конвенцията и европейското законодателство.

4. Настояваме Агенцията за хората с увреждания да поеме функциите на координиращ орган по изпълнението на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, а мониторингът да се извършва он НСИХУ при МС, председател на който е зам.-председател на МС.

5. Да се следи за стриктното, своевременно и в пълен обем извършване на дължимите социални плащания, а при извънредни обстоятелства предварително да се информират засегнатите граждани и институции. Да не се допуска намаляване на доходите на хората с увреждания и се пристъпи към устойчивото им нарастване с приоритет на доходите от трудова дейност, а добавките за социална интеграция и рехабилитация на хората с увреждания да не се обвързват с доходни критерии.

6. Да се започне подготовка в началото на мандата за обвързване на социалните плащания към Линията на бедността (ЛБ), вместо досегашното съотнасяне към Гарантирания минимален доход (ГМД).

7. При подписването на Рамковия договор с Лекарския съюз да не се подменя освобождаването от такса за медицинско обслужване на хората с трайни увреждания, с освобождаване от такса на хронично болни граждани, тъй като не всички увреждания са свързани с хронично заболяване. Подписването на рамковия договор да не се

▶ отлага безконтролно във времето, а да се търсят компромисни решения със заинтересованите страни в рамките на I-то тримесечие на текущата година. Да се потърсят пътища за намаляване цените на лекарствата и се включват периодично нови позиции в реимбурсния списък на редки заболявания.

8. Да се ускори процедурата по извършване на медицинската експертиза на трайната неработоспособност (вид и степен на увреждане) и се установят приемливи срокове за произнасяне по обжалваните решения на медицинската експертиза. Представителите на НОИ да се върнат в ТЕЛК, защото там могат да видят на живо човека, докато в момента комисия от лекари с неясна квалификация разглеждат само документи и по неясни правила връщат и оспорват решения на ТЕЛК.

9. Да се предприемат мерки за финансово обезпечаване на Плана за изпълнение на Дългосрочната стратегия за заетост на хората с увреждания за 2013 и 2014 г. с цел осигуряване на заетост на хората с тежки увреждания, включително субсидиране на заетостта на лицата с интелектуални затруднения и сензорни увреждания.

10. Да се облекчи максимално достъпът на хора с намалена работоспособност до пазара на труда чрез засилване контрола за спазване на квотите за трудоустроени лица, създаване на адаптирани работни места към физиологичния дефицит на хората със специфични възможности, въвеждане на гъвкаво работно време и надомна работа, създаване на облекчен режим при започване и извършване на малък (семеен) бизнес от хора с увреждания и членове на техните семейства. Да се предприемат спешни мерки за засилване преференциите за специализираните предприятия, като част от защитената заетост в ЕС.

11. Да не се допуска проектиране, въвеждане в експлоатация или започване на ново строителство, както и основен ремонт без проект, отговарящ на изискванията за достъпна среда, съобразно изискванията на Наредба № 4 на МРРБ ОТ 14.07.2009 г. В програмите за саниране на амортизирани сгради да се включи преустройство на подстъпите и входовете за безпроблемно преминаване на детски и инвалидни колички до асансьорна кабина.

12. Да се засилят процесите на деинституционализацията за лица и деца с увреждания и се осигурят адекватни права и ресурси на семействата –биологични и приемни, да се провежда балансирана политика по отношение на специализираното обучение и обучение в обичайна среда на деца и юноши в медико-социален риск.

Изразяваме пожелание контактите с Вашата политическа сила да се продължат след изборите за Народно събрание на 12.05.2013 г., независимо от техния резултат. Всички заедно, ще съумеем да направим живота на хората с увреждания в България по достоен, смислен и добър! ■

Следват подписите на председателите на всички националнопредставителни организации на и за хора с увреждания, членове на Националния съвет за интеграция на хората с увреждания (НСИХУ)

КОЙ МОЖЕ ДА СЕ ВЪЗПОЛЗВА ОТ ПРАВОТО ДА СЕ ДВИЖИ И ПРЕБИВАВА СВОБОДНО В ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕС

ГРАЖДАНИ НА ЕС И ТЕХНИТЕ СЕМЕЙСТВА

Гражданите на ЕС и членове-те на техните семейства (дори и да не са граждани на държава от ЕС) са обхванати от директивата.

НО САМО АКО СЕ ПРЕМЕСТИТЕ В ДРУГА ДЪРЖАВА ОТ ЕС ИЛИ СЕ ЗАВЪРНЕТЕ У ДОМА, СЛЕД КАТО СТЕ ЖИВЕЛИ В ДРУГА ДЪРЖАВА ОТ ЕС

Директивата е приложима само, ако действително се преместите или пребивавате в държава от ЕС, различна от тази, на която сте граждани, и се отнася до членовете на семейството ви, които ви придружават или се присъединяват към вас. Имате право да се възползвате от правата, предоставени от директивата и ако се завърнете у дома, след като сте пребивавали в друга държава от ЕС. При определени обстоятелства можете да се възползвате от директивата и без да сте пребивавали в друга държава от ЕС, например при предоставяне на услуги в друга държава от ЕС, без да пребивавате в нея.

КОЙ Е ГРАЖДАНИН НА ЕС?

Както обяснихме вече, гражданин на ЕС е всяко лице, което притежава гражданство на държава от ЕС.

КОЙ Е ЧЛЕН НА СЕМЕЙСТВОТО?

Членовете на вашето семей-

ство, независимо от тяхната националност, имат правото да ви придружат или да се присъединят към вас в държава от ЕС, различна от тази на вашата националност. Това право е валидно, независимо дали преди това са пребивавали в друга държава от ЕС, или с каква виза членът на семейството е влязъл в приемащата държава от ЕС.

Членове на вашето семейство са съпругът /съпругата, (регистрираните) партньори, наследниците и роднините по възходяща линия.

Определението за всяка от тези категории е следното:

Съпрузи - вашият/вашата съпруг/а, независимо от това кога и къде е сключен бракът;

Регистриран партньор - вашият партньор, с когото сте сключили регистрирано партньорство въз основа на законодателството на държава от ЕС - въпреки това регистрираният партньор има право да ви придружи или да се присъедини към вас само в държавите от ЕС, в които регистрираното партньорство се третира като равносилно на брак;

Наследници - вашите преки наследници (т.е. деца, внуци...), които са на възраст под 21 години, или които са лица на издръжка, както и преките наследници на съпруга/ съпругата ви или на вашия регистриран партньор, ко-

- ито са на възраст под 21 години, или които са лица на издръжка;

Роднини по възходяща линия

- вашите преки роднини по възходяща линия на издръжка (т.е. *родители, баба и дядо...*), както и такива преки роднини на съпруга/съпругата или на регистрирания партньор.

Посочените по-горе членове на семейството се ползват с предоставяните от директивата права тогава, когато могат да се присъединят към вас или да ви придружат, а държавите от ЕС са задължени да признаят техните права.

А КАКВО Е ПОЛОЖЕНИЕТО НА ДРУГИ ЧЛЕНОВЕ НА СЕМЕЙСТВОТО?

Други членове на семейството, като братя и сестри, братовчеди, лели и чичовци и други роднини, имат право приемащата държава от ЕС да улесни влизането и пребиваването им, ако: те са на ваша издръжка; или те са членове на вашето домакинство; или когато сериозни здравословни причини задължително налагат личната ви грижа.

Вашите родители, които не са на издръжка, или децата ви над 21 години, също биха се ползвали с правото на улеснено влизане и пребиваване, ако живеят свас.

Държавите от ЕС не могат автоматично да изключват дадена категория членове на семейството.

А ДРУГИТЕ ПАРТНЬОРИ?

Същото право на улеснено влизане и пребиваване се предоставя и на вашия партньор, с когото

имате надлежно доказана трайна връзка. Това обхваща партньорства меду лица от един и същи пол и такива от различни полове, както и дефакто партньорства като съжителство (при което партньорите живеят заедно).

Регистрираните партньори, кито се преместват в държава от ЕС, в която регистрираните паратньорства не се третират като равносимили на брак, също попадат в тази категория.

ПРАВО НА ПРЕБИВАВАНЕ

Групата, към която спадат другите членове на семейството и партньорите, нямат „автоматично“ право да ви придружават в приемащата държава от ЕС или да се присъединят към вас в нея. Техните права подлежат на преценка от страна на приемащата държава от ЕС.

Те имат право на „улеснено“ влизане и пребиваване. По същество това означава, че приемащата държава от ЕС следва да провери семейните им връзки с вас и ако счете, че представлявате истинско семейство, да ги третира равнопоставено с членове на семейството като съпруг/съпруга или деца.

Приемащата държава от ЕС е длъжна да извърши подробен преглед на личните обстоятелства, а отказът за влизане и пребиваване на тези членове на семейството трябва да бъде обоснован и за него трябва да бъде изпратено писмено уведомление, като този отказ подлежи на обжалване. ■

Общото (делегатско) събрание на СИБ

То се проведе на 29.04. т.г. в комплекс "Жеравна"- Банкя. Обсъдени и приети бяха "Отчет за дейността на УС на СИБ за 2012 г. и Доклад за извършената работа в СИБ за периода 01.01.2012 г.- 31.12.2012 г."; "Отчет за дейността на ЦКРК на СИБ за периода м. април 2012 г. – м. март 2013 г."; "Отчет за изпълнението на Бюджета на СИБ за 2012 г.", "Бюджет на СИБ за 2013 г."

Извън обявения дневен ред се обмениха идеи за работата на СИБ в условията на продължаваща финансово-икономическа, социална и политическа криза, сподели се опит в работата на регионалните организации.

ОБЩО (ДЕЛЕГАТСКО) СЪБРАНИЕ за възстановяване структура-та и дейността на РО на СИБ –Разград се проведе на 23. 04. 2013 г. Общото събрание избра УС на РО с 9 члена и председател г-н Радослав Христов Няголов. За председател на РКРК беше избрана г-жа Мария Николова Димитрова. Избрани бяха двама делегати за Общото (делегатско) събрание на СИБ: г-жа Мария Николова Димитрова – председател на РКРК и г-жа Иванка Тодорова Петкова – председател на ОО - Разград.

В подготовката и провеждането на събранието взеха участие г-н Георги Георгиев – председател на ЦКРК и г-н Стоян Манолов от ЦУ на СИБ.

БЛАГОДАРНОСТ   БЛАГОДАРНОСТ   БЛАГОДАРНОСТ

Група инвалиди от СХУ „Венетица“ – град Долна баня с председател Стоянка Стринска бяхме на лечение в „СБР-НК“ ЕАД филиал Момин проход по различни клинични пътеки. Всички останахме много доволни от вниманието и любезността на регистратурата, в лечебните кабинети, в столовата! Затова искаме да благодарим на целия преснола на санаториума! За да имаме подобрение от лечението си в Момин проход благодарим и на личните си лекари, които ни издадоха направления и се грижат за нашето здраве. На всички тези хора, които стоят зад споменатите дейности и услуги, благодарим от сърце и им пожелаваме да са живи и здрави! Защото ние болните хора не можем без тяхната помощ и съдействие. ■

*От името на дру-
жество „Вяра и на-
дежда“ в с. Капитан
Димитриево, община
Пещера, област Пазар-
джик благодарим на
ЕФ „Маги“ с ръководител Димитър Игна-
тов! За всеки празник
каним на обяд всички-
те 45 членове, за всеки
празник получаваме
плодове, хранителни
продукти, за Великден
– козунаци. Да е жив
и здрав г-н Игнатов и
Бог да му наспори! ■*

Стоянка ПОПОВА

НАШАТА КОНСУЛТАЦИЯ

Петю БОГДАНОВ

Със Закона за местните данъци и такси (изм. и доп. ДВ.бр. 105 от 05.12.2008 г.), чл.58, ал.1. т. 4. се освобождават от данък върху превозните средства **“лекият автомобил – собственост на лице с намалена работоспособност от 50 до 100 на сто с обем на двигателя до 2000 куб. см. и с мощност до 117.64 кв.”** Експертното решение трябва да бъде актуално (в указания срок на действие). Според Пар. 20 от Преходни и заключителни разпоредби на ЗМДТ, изм. и доп. ДВ. бр. 6 от 2004 г., лицата с увреждания, трайно намалената работоспособност на които е установена след навършване на възрастта за придобиване на право за пенсиониране за пенсия за осигурителен стаж и възраст, или са навършили тази възраст в срока на решението на ТЕЛК (НЕЛК), ползват правата си по този закон пожизнено, независимо от определения в експертното решение срок.

Освобождаването от данък съгласно законовата разпоредба е допустимо само за един от притежаваните от лице с намалена работоспособност леки автомобили, дори в случаите, в които изискваните от закона условия са налице спрямо други автомобили.

Когато лекият автомобил, за който се претендира освобождаване от данъци, е съпружеска имуществена общност, освобождаването е допустимо само за идеалната част, притежавана от лицето с намалена работоспособност. Съпружеска общност са вещите и правата върху вещи, придобити от съпрузите през време на брака в резултат на съвместен принос, независимо от това на чие име са придобити. Съпружеска имуществена общност са и леките автомобили, придобити по време на брака и по реда на отменената Наредба № 15 за купуване на автомобили от инвалиди.

Защитата по чл. 333 от Кодекса на труда (предварителна защита от уволнение) може да се ползва от хора с трайни увреждания, само ако имат статут на трудоустроени лица, т.е. в експертното решение на ТЕЛК (НЕЛК) да има елемент на трудоустройство, независимо от степента на увреждането и длъжностната характеристика на работника (служителя), е съобразена с трудовата препоръка, записана в експертното решение. Работещото по трудово правоотношение лице с увреждане е длъжно преди постъпване на работа да уведоми работодателя за съдържанието на експертното решение и от негова страна да няма възражения за започване на работа. Записаните в експертното решение противоположни условия на труд са достатъчно основание лицето да попадне в обсега на защитата.

Защитата се ползва без проблеми от работници и служители без статут на лица с трайни увреждания т. е. с увреждане под 50 %, но с изрично записана в експертното решение на ТЕЛК (НЕЛК). ■

НЗОК ще оптимизира сроковете за заверка на протоколи за скъпи лекарства

От следващия месец НЗОК ще изисква графици на лекарските комитети, които работят в болниците, за да може да следи дали те заседават редовно и дали не се получава забавяне в изписването на лекарства още преди пациентите да подадат документи в НЗОК.

Поет беше ангажиментът НЗОК да предложи нормативна промяна, с която да се фиксират сроковете на заседанията. В НЗОК ще бъде направен анализ по заболявания и там, където е възможно, ще бъде въведено изписване на лекарства на тримесечни рецепти за медикаменти, които към момента се изписват всеки месец.

Също така ще се създаде по-добра организация при придвижването на вече подадени документи между районните здравноосигурителни каси и НЗОК, за да може пет дни преди крайния срок протоколите за отпускане на лекарства да са готови.

Съгласно „Правилника за устройството и дейността на НЗОК“, Комисията разглежда заявления и извършва експертизи в срок до два месеца, считано от датата на подаване на документите в РЗОК, ако на пациента не са отпуснати до този момент лекарствени продукти по протокол, заплащани от НЗОК. За продължаващо лечение документите се разглеждат в рамките на един месец. Въпреки нормативно определените срокове, комисията в НЗОК работи извънредно и разглежда подадените документи на пациентите максимално бързо.

За да бъде разяснена процедурата по отпускане на скъпоструващите медикаменти, на интернет страницата на НЗОК са публикувани критериите за тяхното отпускане и указания за пациентите, описващи стъпка по стъпка какво трябва да направят те, за да получат необходимите им лекарства. ■

ПРЕСЦЕНТЪР НА НЗОК

ПОМОГНЕТЕ !

ВЕНЕЛИН ВЕСЕЛИНОВ ИВАНОВ

е само на 21 години, а страда от Сарком на Юинг (тумор на костите) - един от най-страшните видове тумори. Венелин трябва да събере 50 000 евро. Ние, неговите приятели, започнахме кампания във facebook и горещо се надяваме да ни подкрепите. Открихме дарителска сметка в лева:

IBAN BG 35BPBI 7940 4072 530
101 BIC: BPBIBGSGF ПОЩЕНСКА
БАНКА

ОТ СЪРЦЕ ВИ СЕ МОЛИМ И СЕ
НАДЯВАМЕ ГОРЕЩО НА ВАШЕ-
ТО СЪДЕЙСТВИЕ!!!

Предварително Ви
благодарим!

С големи надежди към вас:
Нора Владимирова -
0883491799 - Плевен. ■

VII Републикански многожанров фестивал на хората с увреждания

31 август и 1 септември 2013 година

ФЕСТИВАЛЪТ СЕ ОРГАНИЗИРА ОТ СИБ И ОТ ОРГАНИЗАЦИИТЕ НА СИБ В ПЕРНИК И КВ. ЦЪРКВА И Е С КОНКУРСЕН ХАРАКТЕР

РЕГЛАМЕНТ ЗА УЧАСТИЕ

Във фестивала могат да участват всички лица с увреждания с изявен талант в областта на всякакъв род музика (с изключение на чалга), танци, собствени литературни творби, обичаи, занаяти и други, които са класирани до 3-то място на регионални фестивали.

Участниците ще бъдат разделени на три възрастови групи:

а) до 18 години; б) до 35 години; в) над 35 години.

3. Изисквания към участниците в музикалния жанр:

а) за групови изяви (до 12 човека) - две песни - общо 7 минути;

б) за индивидуални - дует или трио - една песен.

Участниците подsigуряват сами музикалния съпровод. Не се допуска плейбек. Допускат се от група само по две индивидуални изпълнения.

4. Изисквания към танцов състав - по два танца (до 12 човека) - общо 4 мин. с подsigурен съпровод.

5. Изисквания към художествен и занаятчийски жанр: всеки художник или занаятчия може да представи до 10 творби.

6. Литература:

а) участникът може да прочете или издекламира собствено произведение до 3 мин. Творбите трябва да се изпратят до 01.08.2013 г.

б) участниците от чужбина се изявят на свой собствен език. Творбите трябва да се изпратят до 01.08.2013 г.

ЗАЯВКИ ЗА УЧАСТИЕ ЩЕ СЕ ПРИЕМАТ ДО 01.08.2013 г. НА АДРЕС: гр. Перник 2308, кв. Църква Клуб на инвалидите към СИБ

В заявките трябва да се впишат:

- трите имена на участниците, възраст и актуално ТЕЛК – решение.
- имената на творбите, с които ще се представят;
- датата за изява - 31.08 или 01.09.2013 г. Организаторите ще се съобразят с предпочитанията на участниците, според възможностите.
- телефони и адреси за обратна връзка.

Очакваме Вашите заявки на горепосочения адрес и на телефони: 076 69 06 76; 0894 764 790; 0898 483 409; 0894 346 594 ■

IN MEMORIAM

С голяма скръб съобщаваме, че на 19.05.2013 г. почина Г-н Мариан Йосевски - Председател на Съюза на страдащите от дистрофия в Македония. Поклон пред паметта му! От колеги и приятели в СИБ

Представяме г-р Йорданка Господинова

*Родена съм в града на Асеновци,
край бреговете на р.Чая -там,
където слънцето целува лозята,
за да се роди най-страстното
вино. От моя град започва Ро-
допа планина. Навярно затова
я нося в сърцето си. Не израснах
под вековни борове, не ме събуж-
даше звън на ча-
нове, но Вечерни-
ка всяка сутрин и
вечер каляваше в
мен духа на горда-
та планина, за да
бъда истинска ро-
допчанка.*

*Станимака е градът на краси-
вите жени. Една хубавица пле-
нила грък, друга - сърбин и те им
останали верни. Това са моите
прядядовци. Вероятно от тях
съм взела страстта, любовта
си, острия си характер, воля-
та, граничеща понякога с инат.
Бащата на моята майка е от
Севлиево, от Балкана. Неговият
вуйчо е бил игумен на Троянския
манастир. От него нося вярата
си в Бог! Не мразя. Обичам! Боли
ли ме, сълзите си изплаквам в
храма и моля Бог, да прости и
на лошите.*

*Вероятно безумната ми лю-
бов към Родопа планина е причи-
на съдбата да ме доведе да жи-
вея и работя в същето ѝ - град
Кърджали. Това съм аз - южняч-
ка, родопчанка, която носи дъха
на вино в кръвта си и гласа на
дедите в гените си.*

НАРИЧАНЕ

Остави ме, незнайнико,
не обричай нощта
с твоя дъх и стенание,
с тази гузна душа.
Зад прозорците тъмни
сенки тихо шепят
и догарящи свещи
самотата роят...
Забрави ме, безумецо,
пий ме само със стон!...
Блесва ярка светкавица,
тежък удар от клон -
днес конете препускаха
с наранени души -
нощ преди да се спусне
пламна огънят. Спри!
Запокитила спомени
за небъдни надежди
и оголила истини -
незараснали, тежки
аз те срещнах, магьоснико,
в късна доба дойде.
Дъжд валя в моите спомени -
парят моите нозе,
от пътеки избродени
все към тебе летя -
по земята обходена
не поникна трева,
от сълзите изплакани
още тежко боли,
забрави ме, ориснико,
забрави и прости...

▶ САМОДИВСКИ ЦВЕТА

Нахлуват чужди погледи в деня ми
и дълго нежадували очи
привнасят недотам кристални мисли,
объркали лъжата си с мечти.
Стремежи жалки, евтини и скучни,
опитват да докоснат моя свят.
Дали животът хората отучи
да бъдат истински и да летят?
Лъжата често бъркаме със разум,
кръщаваме покварата сами
и времето белязваме със алчност,
надеждата обръщаме в пари.
Кажете ми, Господи, нима е трудно
с усмивка да посрещаме деня?
Нали животът ни, в звездите влюбен,
умее да прегръща с доброта?
И погледите чужди, дето парят,
щом се забият в моята душа,
ще преродят като цветя със вяра
и чисти на венец ще ги сплети.

ПОВЯРВАЙ МИ

Ако в полето лудналият дъжд
с потоп възражда вечното начало,
ако реката е ръка на мъж,
разляла топлина по мойто тяло
и птицата, запяла в утринта,
е зов за най-красивото обичане,
ако дъгата горе е жена,
снага извила в самодивско вричане,
дали ще можеш да ме приютиш
под стряхата си с две дъждовни ласки
и да разлееш с влюбени очи
реката на приливащото щастие,
дали ще пее новият ни ден,
в прозореца с изгряващото утро?...
Повярвай ми... Ще засияе с мен
в дъгата споделеното пробуждане. ■

Национално читалище на слепите "Луи Брайл"
National Library for the Blind "Louis Braille"

85 години
Национално
читалище
на слепите
«Луи Брайл»
следва своята
апостолска
пътека -
да дава
истинската
светлина на
хората,
лишени
от зрение.
Пожелаваме
на екипа му
много
упоритост
и вяра
в бъдещето!

От приятелите
в Съюза на
инвалидите
в България

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БР. 4

ВОДОРАВНО: Алидада. 7. Варан. 8. Окарина. 10. Нан. 11. Мол. 12. Тави. 14. Сан. 15. Авал. 18. Пат. 19. Нар. 21. Аламана. 23. Никел. 24. Ора-тори.

ОТВЕСНО: 1. Арон. 2. Иван. 3. Дар. 4. Ариман. 5. Данов /Христо/. 6. Анализ. 9. „Кал“. 12. Тал /Михаил/. 13. Капаро. 14. Сатана. 16. Вал. 17. Панер. 19. Нако. 20. Рали. 22. Мит. ■

ЕНЬОВДЕН Е - ВЕДИТЕ СЯ БОСИ. . .

Билките ухаят на роса.

Дъх на лудост във нощта се носи,
грее горе пълната луна.

Някъде небето просветлява
в стара доба - тъмен ритуал.

Нощни веди танци заиграват.

Еньовден е. Пумва огън бял.

Самодиви палят лунни клади
призовават с песен всеки мъж -
пламък със косите си разпалват
и се лее страстно цветен гъжд.

Аз самата, знам, съм самодива,
пази тайни моето сърце -
пареща съм, като биле жива
и летя на вятърни коне...

Мен обикнеш ли - изпепелен си -
ще се вричаш вечно всеки ден.

А да се завърнеш, май е късно
сам поиска своя жаден плен.

Еньовден е. Билките са живи,
изцеляват всеки поглед лош,
но танцуват в клади самодиви -
омагьосват всеки посреднощ...

Йорданка ГОСПОДИНОВА

